

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ У НАВЧАННІ
ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ

ELECTRONIC RESOURCES AS A TOOL IN TEACHING VOICE PRODUCTION

Один із важливих та досить перспективних напрямів розвитку та вдосконалення музичного мистецтва – широке впровадження інформаційно-комунікаційних (комп'ютерних) технологій у практику навчання вокалу (постановки голосу). Оптимальним «педагогічним інструментарієм» у цьому може стати застосування спеціалізованих електронних освітніх ресурсів – програм, покликаних оптимізувати роботу з голосом, підвищити ефективність навчання майбутнього вокаліста. Особлива увага у статті приділяється класифікації такого роду освітніх ресурсів, що передбачає розподіл на класи (освітні – демонстраційні, навчальні, довідкові); типи (презентативні, креативні, тренінгові, текстові, гіпертекстові) та види (навчальні посібники, презентація, синтезатор, тренажер, модуль перевірки знань, електронна бібліотека тощо). У цільовому відношенні, згідно з авторською концепцією, застосування спеціально відібраних та компільованих електронних освітніх ресурсів спрямоване на становлення готовності студентів – вокалістів до самостійної виконавчої діяльності, як соло, так і в ансамблі; на розширення їх професійно орієнтованих інтересів у галузі комп'ютерних технологій та формування здатності застосовувати такого роду інструментарій для самовдосконалення своєї практичної підготовки до співу. Запропонована у статті систематизація функцій, що виконуються в навчальному процесі електронними освітніми ресурсами, допоможе орієнтуватися викладачам та їх студентам в їх педагогічному потенціалі. Спеціальна увага у статті приділяється характеристичній функціональних можливостей показників інформаційних електронних ресурсів. У контексті використання електронних освітніх ресурсів в умовах інформаційного освітнього середовища перераховані функціональні дії, що виконуються студентами при оволодінні такого роду інструментарієм. Наведено класифікацію електронних освітніх ресурсів. Модифікація, запропонована у статті, зроблена з урахуванням застосування таких ресурсів у процесі навчання студентів вокалу.

Ключові слова: музичне мистецтво, навчання співу (вокалу), постановка голосу, інформаційно-комунікаційні (комп'ютерні) технології, електронні освітні ресурси.

One of the important and rather promising areas of development and improvement of musical art is the wide introduction of information and communication (computer) technologies in the practice of vocal training. The optimal "pedagogical toolkit" in this regard can be the use of specialized electronic educational resources – programs designed to optimize work with the voice and increase the effectiveness of training the future vocalist. The article pays special attention to the classification of this kind of educational resources, which involves the division into classes (educational – demonstration, training, reference); types (presentational, creative, training, text, hypertext) and types (tutorials, presentation, synthesizer, simulator, knowledge test module, electronic library, etc.). In terms of purpose, according to the author's concept, the use of specially selected and compiled electronic educational resources is aimed at developing the readiness of students – vocalists for independent performing activities, both solo and in an ensemble; on the expansion of their professionally oriented interests in the field of computer technologies and the formation of the ability to use this kind of tools for self-improvement of their practical training for singing. The systematization of the functions performed in the educational process by electronic educational resources proposed in the article will help teachers and their students navigate their pedagogical potential. Special attention is paid in the article to the characteristics of the functional capabilities of indicators of informational electronic resources. In the context of the use of electronic educational resources in the conditions of an informational educational environment, the functional actions performed by students when mastering such tools are listed. The classification of electronic educational resources is presented. The modification proposed in the article is made taking into account the use of such resources in the process of teaching vocal students.

Key words: musical art, singing (vocal) training, information and communication (computer) technologies, electronic educational resources.

УДК 784.1:378.147:004(477.82)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.21>

Павлюк Н.М.,
викладач постановки голосу
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Павлічук В.І.,
викладач постановки голосу
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Міщенко З.О.,
викладач постановки голосу
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

Постановка наукової проблеми та її значення.

Один з перспективних напрямів розвитку і вдосконалення музичного мистецтва – широке впровадження інформаційно-комунікаційних (комп'ютерних) технологій у практику навчання співу (постановки голосу). Оптимальний інструмент у навчальному процесі – спеціалізовані електронні освітні ресурси – програми, покликани оптимізувати роботу з голосом, підвищити ефективність навчання вокаліста. Цей процес по праву називається «комп'ютерною революцією», внаслідок якої практично всі сторони життя сучасної людини певною мірою залежать від ефективності функціонування комп'ютерних систем та застосування

інформаційно-комунікаційних (комп'ютерних) технологій та електронних освітніх ресурсів.

Так само, як і в мистецтві вокалу, в інформаційно-комунікаційній сфері відбувається поступове накопичення та закріплення базових установок, принципів, концептуальних положень та способів розвитку.

Не підлягає сумніву стратегічне значення комп'ютерних технологій та програм у розвитку та вдосконаленню процесу навчання. Безперечним є й неможливість послідовного вдосконалення музичного мистецтва без упровадження у процес підготовки студентів інформаційно-комунікаційних (комп'ютерних) технологій.

Аналіз останніх досліджень з цієї теми.

Сучасні підходи до визначення рівня інноваційності освітніх процесів спрямовано на визначення умов, у яких відбувається підготовка майбутніх фахівців. Такі підходи представлені в наукових розвідках учених, виконаних у межах проблем: модернізації національної системи ступеневої освіти (І. Бех, А. Богуш, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Луговий, Л. Петриченко, О. Коваленко, В. Семиченко, М. Ярмаченко та ін.); теорії розвитку особистості (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, А. Брушлинський, Д. Леонтєв, В. Шадріков та ін.); теорії, методології і практики інформатизації освіти (Я. Ваграменко, І. Роберт, І. Румянцева, І. Шолохович та ін.); реалізації можливостей мережевої системи як глобального середовища безперервної освіти (О. Гриценчук, С. Богданова, В. Осадчий, О. Полат, Т. Путій, Г. Рейнгол та ін.) тощо.

Н. Овчаренко, О. Самойленко, О. Москва та О. Чеботаренко (Ovcharenko, Samoilenko, Moskva, Chebotarenko, 2020) вважають, що крім інформаційно-комунікаційних технологій, інноваційними варто вважати здоров'язбережувальні технології вокальної підготовки майбутніх фахівців у галузі музичної освіти.

Вивченню проблем застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та їх використання в музичній освіті присвячені роботи М. Абрамова, Ю. Брановського, А. Вербицького та ін., проте проблема реалізації потенційних можливостей електронних освітніх ресурсів у процесі навчання вокалу аж до теперішнього часу залишається однією з найменш досліджених.

Мета цієї роботи – висвітлення потенційних можливостей електронних освітніх ресурсів як педагогічного інструментарію.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Багато дослідників наголошують, що для підвищення якості освітнього процесу, для інтенсивного збагачення методів і форм навчання, для оптимізації формування у нових професійних умінь і навичок, що навчаються, необхідно активно впроваджувати інформаційно-комунікаційні (комп'ютерні) технології (ІКТ) і застосовувати електронні освітні ресурси (ЕОР). Це дозволить суттєво розширити можливості учнів і тим самим забезпечити ефективність їхньої взаємодії з освітнім середовищем, особливо у галузі музичної освіти.

Поняття «Інформаційно-комунікаційні (комп'ютерні) технології» трактується в сучасних дослідженнях як комплекс методів обробки інформації, що поєднує в собі технічні можливості обчислювальної техніки, електронного зв'язку, комп'ютерних технологій та інформатики, спрямований на збирання, накопичення, аналіз та доставку інформації споживачам, незалежно від відстані та обсягів, на автоматизацію рутинних

операцій та підготовку аналітичної інформації для прийняття рішень [3, с. 8].

Постійне вдосконалення процесів інформатизації в галузі освіти продиктоване переходом до масового використання ІКТ у всіх сферах життєдіяльності людини, в тому числі в освіті, яка має виконати найважливіше соціальне замовлення, а саме – сформувати готовність того, хто навчається до професійного вдосконалення в умовах інформаційно насиченого суспільства.

В рамках застосування інформаційно-комунікаційних технологій завдання педагога розширюються за рахунок розвитку додаткової мотивації учнів до навчання, можливості залучення до нових джерел знань, доступу до раніше невідомої інформації, розуміння та осмислення складніших явищ. Практика показує, що найбільш ефективно інформаційно-комунікаційні технології впливають на успішність учнів, коли основною метою їх застосування є підтримка когнітивних процесів.

Під терміном «електронний освітній ресурс» більшість дослідників має на увазі навчальні матеріали, для відтворення яких можуть використовуватися різні електронні пристрої. В узагальненому вигляді до ЕОР відносяться навчальні відеофільми та звукозаписи, для відтворення яких достатньо побутового магнітофона або CD – плеєра (фактично, це технічні засоби навчання). Сучасні і ефективніші ЕОР відтворюються як на комп'ютері, а й у різноманітних гаджетах – планшеті, смартфоні, телефоні, в окулярах віртуальної реальності та інших.

У більш конкретному трактуванні ЕОР – це комплексний засіб навчання, що базується на цифрових технологіях (комп'ютерних засобах), що дозволяє здійснити індивідуалізований підхід до формування професійних компетенцій учня в певній предметній галузі. Якщо трактувати ЕОР як похідне цифрових технологій, які можуть бути відібрані, скопійовані та використані педагогами для досягнення цілей навчання, то можна говорити про закріплені у комп'ютерному середовищі знання і можливості автоматизованих способів вироблення, зберігання, передачі та використання інформації [3, с. 12].

Електронні освітні ресурси можуть застосовуватися у науковій, навчальній, науково-популярній, мистецько-творчій та культурно-дозвільній сфері. Їх систематизація передбачає розподіл на класи: освітні (демонстраційні), навчальні, довідкові; типи: презентативні, креативні, тренінгові, текстові, гіпертекстові; види: підручник, навчальний посібник, презентація, текстовий редактор, комп'ютерний синтезатор, тренажер, віртуальний практикум, модуль перевірки знань, електронна бібліотека, гіпертекстова база даних тощо.

У контексті навчання співу електронні освітні ресурси можна також систематизувати:

1) за способом застосування в освітньому процесі (розподілені, локальні, персональні);

2) за рівнем освіти (загальна, професійна, вузівська освіта та професійна перепідготовка);

3) за формою навчання (очна, очно-заочна, заочна, дистанційна);

4) за цільовим призначенням (наукові, науково-популярні, виробничо-практичні, навчальні, довідкові, мистецько-творчі);

5) за характером подачі інформації (мультимедійні; нормативні програмні продукти; аудіо-, відеофайли, текстові електронні аналоги);

6) за рівнем інтерактивності (активні, описові, змішані, невизначені).

Будь-яка класифікація електронних освітніх ресурсів може стати своєрідним методологічним підходом до вибору педагогом конкретного інтерактивного «інструментарію» у процесі навчання співу. Відібрані та скомпільовані ЕОР, готові до застосування, або потребують адаптації, повинні сприяти досягненню мети та вирішенню поставлених завдань. При цьому різноманітні алгоритми побудови процесу навчання, методи розвитку та вдосконалення вокальної майстерності студентів у контексті інформаційно-комунікаційних технологій передбачають різні види освітнього контенту та педагогічної взаємодії, суттєво доповнюють та розширюють традиційний інструментарій викладача [3, с. 7].

Вокальне мистецтво поєднує у собі безліч напрямів і поєднує численні різновиди вокального жанру – від народної пісні до джазу та року. Різноманітність форм також сприяє жанровому розмаїттю: романс, балада, народна пісня, частівка, шансон, авторська пісня, бардівська пісня, поп-музика, джазові композиції тощо. рух і шоу, і навіть елементи техногенної інженерії. Тим самим є однією з його найважливіших характеристик є синтез мистецтв.

Техніка співу синтезує в собі принципи та прийоми академічного вокалу, народного співу, а також низку стилістичних прийомів, характерних виключно для окремих вокальних жанрів. Саме тому вокал на кшталт звуковидобування та власне звучання зазвичай визначають як щось середнє між академічним вокалом та народною манерою співу. Отже, до завдань вокаліста входить пошук свого власного, оригінального звуку, своєї власної, характерної та легко впізнаваної манери співу, індивідуально забарвленої поведінки на сцені, а також свого власного сценічного образу [2, с. 233].

Водночас впровадження цифрових технологій у музичну освіту призводить до оновлення методів та форм організації вокально-педагогічного процесу, які відповідають сучасним вимогам особистісно-орієнтованого та практико-орієнтованого навчання. У контексті особистісного розвитку студента – вокаліста ЕОР ініціюють процеси формування та вдосконалення різних типів мислення

(наочно-образного та теоретичного), а також сприятливо впливають на розвиток інтелектуального потенціалу співака. Використання ЕОР дозволяє вирішувати різноманітні завдання – підвищувати мотивацію до навчання, оптимізувати навчальний час за рахунок винесення за рамки заняття енерго – та часу витратних питань (наприклад, перевіряти рівень знань та умінь за допомогою різних модулів перевірки знань та комп'ютерних тренажерів) [2, с. 226].

У цільовому відношенні застосування електронних освітніх ресурсів у процесі навчання співу спрямовано на формування у студентів готовності до самостійної виконавчої діяльності, як соло, так і у ансамблі; на розширення їх професійно орієнтованих інтересів у галузі комп'ютерних технологій та формування здатності застосовувати такого роду інструментарій для самовдосконалення своєї практичної підготовки як співаків.

Варто акцентувати увагу на засобах, формах та умовах освітньої діяльності педагога із вокалістом, зокрема: серед засобів освітньої діяльності виділяють: візуальні, аудіовізуальні (наочні посібники, мультимедіа-посібники, відеошколи, відкриті відеоуроки у телекомунікаційних комп'ютерних середовищах); аудіальні (звукзаписи на електронних носіях, аудіофайли в комп'ютерних роздавальних системах); механічні та технічні засоби навчання (мікшерні пульти, звукові підсилювачі, колонки, мікрофони, музичні електроінструменти) тощо.

Форми освітньої діяльності: взаємодія педагога та студента в рамках навчання співу із застосуванням електронних освітніх ресурсів передбачає як традиційні форми – індивідуальні, індивідуально-групові заняття, урок-концерт, так і інноваційні – вебінар, відеоурок, постінтерактивне заняття (спілкування в соціальних мережах), вивчення голосових повідомлень.

Умови освітньої діяльності: аудиторія, що відповідає санітарним нормам та оснащена музичним інструментом (акустичне або електрофортепіано, синтезатор), апаратурою для занять естрадним вокалом (мікшерний пульт, аудіо-колонки, звукові підсилювачі, мікрофони вокальні – радіо та шк. диски (CD), флеш-карти (з мінусовими та плюсовими фонограмами) та комп'ютер (ноутбук, планшет) з виходом в інтернет студента.

З функціональної точки зору в педагогічному процесі можуть застосовуватись електронні освітні ресурси професійно орієнтовані (готові до застосування), допоміжні (для розширення функціональних можливостей учня) та додаткові (для адаптації окремих функціональних можливостей студента) [2, с. 218].

Серед функціональних показників електронних освітніх ресурсів, застосування яких доцільно у процесі навчання співу, виділяють три типи: тестові, креативні, тренінгові. Види: музичний редактор,

комп'ютерний синтезатор, мобільні програми для сольного та ансамблевого співу, генератор мінусових фонограм, вокальні тренажери, програми, що діагностують звуковисотність та чистоту інтонування, модулі перевірки знань. Зокрема, це такі:

Vanido (мобільний додаток, англомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання вокалу): надає можливість автоматичного визначення вокального діапазону та генерації вправ під нього; забезпечує учню можливість «бачити» свій голос, за допомогою кольорового забарвлення звуковисотного знаходження кожного звуку в запропонованій вправі; дозволяє зберігати аудіо файли в архіві та встановлювати нагадування про необхідність позайматися; автоматично виводить кількість отриманих балів за якість точності інтонування.

Smule (караоке – мобільний додаток, англомовний та ще 48 мов) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість проводити тренаж вивченого музичного матеріалу як сольо, так і в ансамблі; забезпечує студенту можливість заспівати з оригінальним виконавцем; дозволяє записати свій власний варіант партії пісні, другу партію може виконати будь-який із 50 мільйонів користувачів програми, як off-line, так і on-line; відкриває за допомогою функції караоке можливості вокальних обробок, а за наявності відеофільтрів – надає можливість створення кліпів та їх збереження в архіві.

Yousician (мобільний додаток, англомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає учню можливість проводити наслідувальне виконання музичного матеріалу (вокальний приклад програми – повторення); дозволяє встановлювати нагадування про необхідність проведення самостійного заняття; дозволяє зберегти записані аудіофайли в архіві програми.

Perfect Pitch (мобільний додаток, англомовний та ще кілька десятків мов) з адресною спрямованістю для тих, хто має початковий рівень вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання вокалу): дозволяє розвивати різні грані звуковисотного слуху та музичну пам'ять.

Vocaberry (мобільний додаток, багатомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість самостійно вибрати голосовий діапазон; забезпечує можливість вибору спеціально розроблених вокальних вправ, спрямованих на виправлення поширених помилок; дозволяє вибирати певні пісні для розучування і зберігати аудіофайли в архіві.

Garage Band (мобільний додаток, англомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки: надає можливість проводити тренаж вокалу за допомогою награвання та проспівування мелодії; дозволяє проводити звуковисотне коригування співу за допомогою гри вокальної мелодії на мобільному інструменті, а також за допомогою візуального аналізу; забезпечує можливість зберігати записані аудіофайли та кліпи в архіві та ділитися ними.

Voice Training (мобільний додаток, англомовний) з адресною спрямованістю для тих, хто має початковий рівень вокальної підготовки (доцільна істотна адаптація стосовно навчання вокалу): дозволяє тренувати звуковий слух за допомогою вгадування 1, 2, 3 звуків або мелодії; надає функцію вбудованого тюнера.

Functional Ear Trainer (мобільний додаток, багатомовний) з адресною спрямованістю для тих, хто має високий рівень вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): дозволяє розвивати різні грані звуковисотного слуху.

Xminus (сайт мінусових фонограм у мережі) з адресною спрямованістю для тих, хто має високий рівень вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): виконує функції пошуку, використання та збереження мінусових фонограм.

Програми-аналогі: Melodyne, ProTools, Logic Pro X, Cubase 5 – все з адресною спрямованістю для тих, хто має високий рівень звукорежисерської підготовки (вимагають значної адаптації стосовно навчання вокалу): надають можливість професійного звукозапису вокалу; містять узагальнені знання в області запису вокалу, створення вокальних обробок, відомості про музичний матеріал тощо; можуть виконувати функції роботи звукорежисера.

Breathe + (мобільне додаток) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільно різна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість участі у віртуальних практикумах щодо розвитку та вдосконалення дихання, у тому числі способом візуалізації; доступні функціональне налаштування режимів, історія користування, налаштування тем, сповіщень тощо.

Metronome (-) (мобільний додаток, англомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна певна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість участі у віртуальних практикумах щодо розвитку та вдосконалення почуття ритму.

Perfect Ear-Ear Trainer (мобільний додаток англомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання вокалу): дозволяє розвивати різні грані звуковисотного слуху; надає

можливість розвивати та вдосконалювати почуття ритму; функція автоматичної системи оцінювання доступна. Тип: гіпертекстові види: електронна бібліотека, гіпертекстова база даних, бібліотека плагінів (оцифровані аудіо та відеозаписи).

YouTube, – програма-аналог, відеохостинг – все з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання вокалу): надає можливість пошуку, прослуховування, перегляду, зберігання різних файлів; наявність великої бази даних.

Shazam (мобільний додаток, багатомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість пошуку, прослуховування, перегляду, збереження різних файлів; дозволяє визначати назву, автора аудіофайлу з будь-якого джерела, здійснює переадресацію до медіатеки;

iTunes (програма-аналог, медіатека, багатомовна / англomовна) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість тренажу дихання, заснованого на медитації та розслабленні.

Google Перекладач (мобільний додаток, багатомовний) з адресною спрямованістю для всіх рівнів вокальної підготовки (доцільна мінімальна адаптація стосовно навчання естрадному вокалу): надає можливість перекладу іноземних слів, фраз, текстів за допомогою механічного введення в програму, а також за допомогою сканування; може бути зручним для перекладу текстів пісень, перекладів текстів навчальних програм та програм іноземними мовами.

Висновки. Розгляд технологічних та методичних аспектів застосування електронних освітніх ресурсів у процесі навчання співу дозволив виявити основні шляхи та засоби інтеграції традиційного методичного інструментарію педагога-вокаліста та методичних установок, пов'язаних із адаптацією інформаційно-комунікаційних технологій до завдань музичної освіти.

У статті класифіковано види сучасних електронних ресурсів, які можуть застосовуватися в галузі навчання співу. Інтенсивність їх використання обумовлена функціями та завданнями, що вирішуються за допомогою того чи іншого електронного освітнього ресурсу. Розглянуті електронні освітні ресурси передбачають різні форми освітнього контенту та педагогічної взаємодії, доповнюють та розширюють можливості традиційного навчання співу, сприяючи тим самим розвитку та вдосконаленню виконавчої майстерності студентів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.
2. Гаврілова, Л. Федоришин, В. Проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами комп'ютерних технологій у теорії вітчизняної мистецької освіти. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти : збірник наукових праць, 5, С. 213–245.
3. Даофен Сі. Методика використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів музики до співацької діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02.